

Phát triển văn hoá đọc cho sinh viên góp phần xây dựng ý thức bảo vệ tài nguyên, môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu

Vũ Thị Mạc Dung*

*TS, Trường ĐH Tài nguyên và Môi trường Hà Nội

Received: 15/9/2023 Accepted: 22/9/2023 Published: 02/10/2023

Abstract: Developing a reading culture among students is one of the essential tasks because reading books is the most effective way of self-learning and provides a necessary means to establish a solid educational foundation for students. Books on resources, the environment, and climate change play a vital role in safeguarding resources and the environment, as well as addressing climate change for the sustainable development of the country. Therefore, the cultivation of a reading culture, especially in the field of resources and the environment, needs to be emphasized to help students understand the interdisciplinary nature and connect their academic training with resource and environmental issues, contributing to raising awareness of resource and environmental protection and climate change adaptation. This, in turn, translates the Party's guidelines, state policies, and laws on resources, the environment, and climate change into real-life practice.

Keywords: Reading culture; awareness of resource and environmental protection; climate change adaptation.

1. Đặt vấn đề

Phát triển văn hóa đọc (VHD) cho sinh viên (SV) là một trong những nhiệm vụ quan trọng bởi đọc sách chính là cách tự học tốt nhất, là phương tiện cần thiết và hiệu quả nhất để tạo cho SV một cơ sở học vấn vững vàng. Sách về tài nguyên, môi trường, biến đổi khí hậu góp phần quan trọng trong việc bảo vệ tài nguyên, môi trường, ứng phó với biến đổi khí hậu cho sự phát triển bền vững đất nước. Do đó, việc xây dựng VHD sách, đặc biệt là sách thuộc lĩnh vực tài nguyên, môi trường cần được quan tâm, coi trọng, giúp SV nhận thức rõ tính liên ngành và gắn chuyên ngành được đào tạo với lĩnh vực tài nguyên, môi trường, góp phần xây dựng ý thức bảo vệ tài nguyên, môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu. Từ đó hiện thực hóa các chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về tài nguyên, môi trường và biến đổi khí hậu vào cuộc sống.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Sự cần thiết phải phát triển VHD cho SV, để nâng cao ý thức bảo vệ tài nguyên, môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu

Thứ nhất, xuất phát từ quan điểm chỉ đạo của Đảng, Nhà nước về phát triển VHD. Những năm gần đây, Đảng và Nhà nước ta luôn quan tâm đến việc phát triển VHD. Chỉ thị số 42-CT/TW ngày 25/8/2004 của Ban Bí thư Trung ương Đảng (khóa IX) đã chỉ rõ: “Chăm lo phát triển nhu cầu VHD của các tầng lớp

nhân dân”. Quyết định số 581/QĐ-TTg ngày 6/5/2009 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Chiến lược Phát triển văn hóa đến năm 2020 cũng đã yêu cầu: “Lấy nhiệm vụ phục vụ cho công cuộc công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước làm mục tiêu lựa chọn sách, xây dựng vốn tài liệu thư viện để cung cấp kịp thời cho bạn đọc. Xây dựng phong trào đọc sách trong xã hội, góp phần xây dựng có hiệu quả thể chế đọc tương lai”. Theo đó, việc phát triển VHD trong toàn xã hội nói chung, đặc biệt trong các trường đại học nói riêng là một vấn đề có ý nghĩa chiến lược, là yêu cầu cấp thiết để góp phần thực hiện mục tiêu nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài cho đất nước.

Thứ hai, xuất phát từ tình hình thực tiễn giáo dục đại học ở Việt Nam hiện nay. Giáo dục đại học ngoài việc đào tạo về trình độ chuyên môn, phẩm chất đạo đức cần trang bị cho SV năng lực tự học, tự đào tạo, đào tạo lại để tự làm giàu tri thức, mở rộng sự hiểu biết của bản thân với hệ thống kiến thức mang tính liên ngành. Yêu cầu đó đã được Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XI) xác định: “Đối với giáo dục đại học, tập trung đào tạo nhân lực trình độ cao, bồi dưỡng nhân tài, phát triển phẩm chất và năng lực tự học, tự làm giàu tri thức, sáng tạo của người học”^[3].

Thứ ba, xây dựng ý thức bảo vệ tài nguyên môi trường, ứng phó với biến đổi khí hậu thông qua việc

phát triển VHD cho SV ở các trường đại học.

Việc hình thành ý thức bảo vệ tài nguyên, môi trường, ứng phó với biến đổi khí hậu thông qua nhiều con đường, nhiều biện pháp như biện pháp kinh tế, biện pháp chính trị, biện pháp hành chính, giáo dục, pháp luật,... Mỗi biện pháp đều có vai trò nhất định, được sử dụng nhằm nâng cao nhận thức của SV. Song, trong số đó, chú trọng tới biện pháp giáo dục ý thức bảo vệ tài nguyên, môi trường, ứng phó với biến đổi khí hậu thông qua phát triển VHD cho SV. Phát triển VHD cho SV giúp trang bị thể giới quan khoa học đúng đắn và tích cực cho SV; giúp SV có nhận thức đúng về quy luật phản ánh mối quan hệ chặt chẽ giữa con người với tự nhiên, mối quan hệ giữa phát triển các mặt của đời sống xã hội với môi trường sống. Từ đó, giúp cho SV ngày càng có ý thức, trách nhiệm với công tác bảo vệ tài nguyên, môi trường, ứng phó với biến đổi khí hậu; xác định được nghĩa vụ, trách nhiệm bảo vệ tài nguyên, môi trường, ứng phó với biến đổi khí hậu trong cuộc sống thường ngày cũng như trong lĩnh vực công việc của mình trong tương lai.

2.2. Những giải pháp căn bản phát triển VHD cho SV

2.2.1. Nâng cao nhận thức cho SV về vị trí, vai trò của việc đọc sách nói chung, sách về tài nguyên, thiên nhiên, môi trường nói riêng.

Đây là giải pháp giữ vị trí quan trọng hàng đầu đối với việc phát triển VHD cho SV, bởi vì, cơ chế cấu trúc hành động của con người bao giờ cũng đi từ nhận thức tới tình cảm, niềm tin, hình thành động cơ, ý chí quyết tâm. Do đó, các nhà trường cần làm tốt công tác tuyên truyền, giáo dục nâng cao nhận thức cho SV về vị trí, vai trò của việc đọc đối với phát triển khả năng tư duy, định hướng tư tưởng, hình thành nhân cách cho SV. Ngày nay, khi xã hội ngày càng phát triển, yêu cầu về học thức của mỗi con người cũng trở nên quan trọng hơn bao giờ hết. Do đó, đọc sách chính là một trong những phương tiện đơn giản và hiệu quả nhất để nâng cao học thức con người. Đọc sách luôn giữ vị trí và có vai trò vô cùng quan trọng trong cuộc sống, bởi sách không chỉ chỉ góp phần nâng tầm tri thức cho SV tại các cơ sở giáo dục đại học, bên cạnh đó, sách còn tạo sự kết nối, gắn bó giữa SV các trường đại học, cũng như lan tỏa tình yêu thương và truyền cảm hứng cho mọi người.

Cần nâng cao nhận thức của đội ngũ cán bộ lãnh đạo, giảng viên về vai trò, ý nghĩa và tầm quan trọng của sách về tài nguyên, môi trường, biến đổi khí hậu trong việc tuyên truyền, giáo dục chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về tài nguyên môi trường, biến đổi khí hậu cũng như thành

tựu của sự nghiệp đổi mới trong việc phát triển bền vững đất nước, phát triển xanh. Ngoài ra, mỗi cán bộ, giảng viên, cần xây dựng cho mình thói quen đọc sách hàng ngày, thực sự là tấm gương sáng cho SV noi theo; cần biểu dương, khen thưởng những SV có thành tích học tập tốt nhờ đọc sách, phê bình SV có biểu hiện ngại, lười đọc sách, ít đi thư viện.

2.2.2. Đẩy mạnh các hoạt động thúc đẩy VHD trong nhà trường để xây dựng thói quen đọc sách cho SV.

Phải giáo dục cho SV hiểu được tầm quan trọng của sách và phát triển VHD, trong đó có những cuốn sách về lĩnh vực tài nguyên, môi trường, biến đổi khí hậu. Đặc biệt là những cuốn sách có giá trị thực tiễn cao, nếu SV không đọc sẽ thiếu hụt đi rất nhiều, muốn khám phá thế giới, muốn mở mang tầm nhìn, vốn hiểu biết và thành công thì không thể bỏ qua việc đọc sách. Bên cạnh đó phát triển VHD còn là yếu tố quan trọng thúc đẩy quá trình học tập, nghiên cứu, khám phá tri thức cho SV, giúp cho SV hướng đến những giá trị cao đẹp trong cuộc sống, phát triển nhân cách, bồi đắp tâm hồn, thắp sáng những ước mơ, lý tưởng cho người đọc. Sách không chỉ cho ta tri thức, hiểu biết và kiến thức tổng hợp về mọi mặt của đời sống mà nói theo Các Mác, sách còn giúp “con người sống người hơn”. Vì vậy, đọc sách luôn là một nhu cầu không thể thiếu trong đời sống hiện nay. Do đó, có những giải pháp, cách thức hiệu quả để mang sách đến gần hơn với SV, giúp SV hình thành thói quen đọc sách như một nhu cầu tự thân, một sở thích, niềm vui và khát vọng không thể thiếu trong đời sống tinh thần của mình. Để phát triển VHD, xây dựng phong trào đọc sách sâu rộng trong SV cần: Giới thiệu những quyển sách hay đến với SV thông qua các hoạt động ngoại khóa, tùy theo từng chủ đề, chủ điểm, lựa chọn các cuốn sách hay, giàu ý nghĩa để giới thiệu cho SV, hướng dẫn các em phương pháp đọc sách hiệu quả. Đổi mới hoạt động thư viện là yêu cầu cấp thiết hàng đầu để phát triển VHD trong nhà trường. Hình thức tổ chức và hoạt động thư viện cần được thường xuyên nghiên cứu để đổi mới, sáng tạo. Xây dựng không gian đọc sách thân thiện để quá trình đọc sách diễn ra thuận lợi hơn, SV có nhiều cảm hứng và sự yên tĩnh để thẩm thấu giá trị mà sách mang lại. Thư viện nhà trường cần thường xuyên cập nhật, lựa chọn, bổ sung các đầu sách phù hợp tạo nên kho sách đa dạng, phong phú về thể loại, sắp xếp sách khoa học theo từng chủ đề, từng mảng cụ thể để SV dễ dàng tra cứu và lựa chọn. Thư viện cần phải được số hóa sách - tài liệu, thường xuyên cập nhật sách hay lên hệ thống website, fanpage của thư viện để SV có thể đọc trực tiếp bằng điện thoại, máy tính; thông qua các phương tiện nghe - nhìn sẽ tạo hiệu ứng tốt hơn.

Trong bối cảnh hiện nay, chúng ta cần xác định phát triển VHD là một nhiệm vụ then chốt và lâu dài, có ý nghĩa quan trọng góp phần vào sự phát triển chung của nhà trường. Xã hội có phát triển đến đâu thì việc đọc sách vẫn được đặc biệt coi trọng, đó là nhu cầu tinh thần không thể thiếu. Do vậy, cần phát triển thêm một số hoạt động để nâng cao hơn nhận thức của SV với việc phát triển VHD trong nhà trường; Tổ chức các hoạt động đa dạng, phong phú để tôn vinh giá trị của sách, tuyên truyền, quảng bá sâu rộng vai trò, tầm quan trọng của việc đọc sách đến với SV; trong khuôn viên các nhà trường, trước cổng trường,... nên có khẩu hiệu, hình ảnh, vẽ tuyên truyền về phát triển VHD; rèn luyện kỹ năng, thói quen đọc sách, bao gồm phương pháp đọc, kỹ năng tiếp cận sách, đọc sách có mục đích (học tập, nghiên cứu, giải trí...), tiêu chí lựa chọn những cuốn sách đáng đọc,...; tổ chức ngày đọc sách, triển lãm đa dạng các loại sách, báo, tạp chí,... tổ chức đa dạng các hình thức thi đọc sách, thuyết trình, giới thiệu về sách; có thể phối hợp với các nhà xuất bản, nhà sách tặng sách và bán sách trợ giá, giảm giá cho SV... Có thể tổ chức cho SV trải nghiệm với các hội chợ sách, để tôn vinh giá trị của sách, tuyên truyền, quảng bá sâu rộng vai trò, tầm quan trọng của việc đọc sách đến với SV.

2.2.3. Nhà trường đại học cần tích cực đổi mới nội dung, hình thức, chương trình, phương pháp giảng dạy theo hướng phát huy tính chủ động, tự giác đọc sách của SV, qua đó thúc đẩy VHD trong Nhà trường.

Đổi mới nội dung, hình thức, chương trình, phương pháp giảng dạy là một trong những yếu tố cơ bản, trực tiếp tác động đến quá trình hình thành động cơ, thái độ, sở thích của SV về đọc sách và nâng cao VHD. Theo đó, việc đổi mới nội dung, chương trình giảng dạy cần hướng vào mục tiêu lấy người học làm trung tâm; điều chỉnh chương trình đào tạo theo hướng tăng thời gian học thực hành, luyện tập và tự nghiên cứu của SV; đảm bảo tính liên thông, kế thừa, tích hợp và phát triển. Cùng với đó, cần kết hợp chặt chẽ giữa giáo dục, đào tạo với nghiên cứu khoa học để thôi thúc, động viên, khích lệ SV chủ động tìm tài liệu, sách tham khảo phục vụ cho quá trình thực hiện giải quyết vấn đề. Trong quá trình thực hành giảng dạy, giảng viên cần khơi gợi, tạo hứng thú để SV say mê tìm đọc các tài liệu liên quan nhằm nghiên cứu, tìm tòi, học hỏi, mở rộng kiến thức; giúp SV từng bước coi việc đọc sách, nghiên cứu tài liệu tham khảo như nhu cầu tự thân và thiết yếu.

2.2.4. Phát huy vai trò của các tổ chức Đoàn Thanh niên, Hội SV và các Câu lạc bộ trong Nhà trường để phát triển VHD cho SV.

Các tổ chức Đoàn Thanh niên, Hội SV, các Câu

lạc bộ... kết hợp với hoạt động Thư viện trong các buổi tuyên truyền, giới thiệu sách cũng như phổ biến thông tin đến với SV. Các tổ chức Đoàn Thanh niên, Hội SV và các Câu lạc bộ bằng các hình thức hoạt động đa dạng và tích cực sẽ là nguồn nhân lực hữu ích trong công tác tổ chức hoạt động của thư viện như giới thiệu sách mới, Hội thi tuyên truyền giới thiệu sách, Hội chợ sách, triển lãm, hội nghị, hội thảo về sách và đọc sách,... Thông qua các hoạt động này nhằm kích thích hứng thú đọc và sở thích đọc sách của SV. Chú trọng hướng dẫn, tạo điều kiện thuận lợi cho SV tự học, tự nghiên cứu hiệu quả thông qua quá trình đọc sách. Tổ chức Đoàn Thanh niên, Hội SV và các Câu lạc bộ xây dựng và hình thành thói quen đọc sách, tự nghiên cứu cho SV; giảm thời lượng dạy học, yêu cầu SV phải thường xuyên đọc giáo trình, tài liệu tham khảo để bổ sung, tích lũy tri thức về môn học đang nghiên cứu.

3. Kết luận

Những tinh túy, những kiến thức quý báu, quan trọng và những kinh nghiệm vô giá của nhân loại đều đã được đúc kết, lưu lại trong những trang sách. SV muốn mở mang tầm nhìn, kiến thức và muốn thành công thì phải hình thành thói quen đọc sách, xây dựng cho mình VHD để làm giàu tri thức của bản thân. Trong bối cảnh, vấn đề tài nguyên, môi trường và biến đổi khí hậu đang có những tác động đến mọi lĩnh vực của đời sống xã hội cũng như sự phát triển bền vững đất nước, trường đại học cần thật sự coi trọng xây dựng VHD nói chung và đọc sách về lĩnh vực tài nguyên, môi trường, biến đổi khí hậu nói riêng để góp phần xây dựng ý thức bảo vệ tài nguyên, môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu cho SV./.

Tài liệu tham khảo

1. Ban Bí thư Trung ương Đảng (2004), Chỉ thị số 42-CT/TW ngày 25/8/2004 về *Nâng cao chất lượng toàn diện của hoạt động xuất bản*. Hà Nội.

2. Thủ tướng Chính phủ (2009), Quyết định số 581/QĐ-TTg ngày 6/5/2009 về *việc Phê duyệt Chiến lược Phát triển văn hóa đến năm 2020*. Hà Nội.

3. Ban Chấp hành Trung ương Đảng (2013), Nghị quyết số 29-NQ/TW, ngày 04/11/2013 về *Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*. Hà Nội.

4. Ban Chấp hành Trung ương Đảng (2013), Nghị quyết số 24-NQ/TW, ngày 03/6/2013 về *Chủ động ứng phó với biến đổi khí hậu, tăng cường quản lý tài nguyên và bảo vệ môi trường*. Hà Nội.

5. Nguyễn Thị Bích Ngọc (2004), *Một số giải pháp phát triển VHD cho SV Đại học Huế*.